

Майка К. О., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Череватюк В. Б., к.і.н., доцент

НІККОЛО МАКІАВЕЛЛІ І СУЧАСНІСТЬ

Сьогодні все частіше згадується таке поняття як «макіавелізм», при цьому якщо раніше це поняття використовувалось швидше із відтінком негативу, то тепер все частіше сучасні світові лідери діють саме за такими принципами, про які говорив Нікколо Макіавеллі у своїй праці «Державець». Чому ж відомий італієць уже п'ять століть заставляє нас звертатися до його творчості, критикувати і захоплюватись, цитувати і аналізувати?

Сучасна наука про державу і право починається з міркувань політичного теоретика Нікколо Макіавеллі (1469-1527 р.), який вважав можливим заради великої мети та ідеї зневажати мораль і використовувати будь-які засоби заради їх досягнення, виправдовував навіть жорстокість і віроломство правителів у їх суперництві за владу. Відтоді аморальна політика за принципом «мета виправдовує засоби» дістала назву «макіавелізм» [1, с. 432].

«Макіавеллізм» є одним із понять, що характеризує відношення до інших людей, як до засобів, якими можна знехтувати у боротьбі за власне благо. Зокрема у його трактаті «Державець» викладені ідеї жорстокості та централізації влади, що орієнтується у своїх рішеннях перш за все на благо держави, нехтуючи при цьому морально-етичними нормами. Дослідженнями цього питання займалися А. Гарамши, Т. Кампанелла, Дж. Прокаччі, Р. Ходжеттс, Н.Н. Алексеєва, М.М. Федорова, Р. Крісті та Ф. Гейз.

Дане поняття складається з таких психологічних факторів: поведінка та маніпуляція людьми; нехтування соціальною мораллю. На нашу думку, історична заслуга Нікколо Макіавеллі – погляд на державу як на природне утворення, що досягається на основі домовленості людей в інтересах захисту і цілісності країни [2, с. 154].

Державу Н. Макіавеллі розглядав як відношення між урядом і підданими, що спирається на страх чи любов підданих. Макіавеллі розрізняв монархію, аристократію і народне правління, а тиранію, олігархію та охлократію вважав спотворенням. Перші три форми правління він вважає правильними, але вони нестійкі й недовготривалі. Найкращою, на його думку, є змішана форма, в якій поєднані елементи всіх правильних форм. Порівнюючи переваги різних форм правління, Н. Макіавеллі надає перевагу республіці, бо вона найбільше відповідає вимогам рівності і свободи. Республіка – більш стійка, ніж монархія, вона

краще пристосована до різних умов, забезпечує єдність і міць держави, породжує в людей патріотизм [3, с. 54].

Флорентійський мислитель першим продемонстрував зв'язок політики і форм держави із соціальною боротьбою, ввів поняття «держави» і «республіки» у сучасному значенні та створив передумови для побудови моделі держави, заснованої на матеріальному інтересі людини.

Якщо відкрити книгу Макіавеллі на будь-якій сторінці, можна прочитати про доволі знайомі ситуації, які навіть у контексті минулого виглядають напрочуд сучасно, наприклад, отримати владу своєю зброєю значить здобути її своїми винятковими досягненнями. Ще можна застосувати «виняткові інвестиції», і це також актуально в нашому корумпованому світі. Отримання влади чужою зброєю передбачає всі різновиди гри на тлі конкуренції. І отримання влади у спадок – у цю категорію входять ті численні ситуації, коли компетентний директор, який здобув усе сам віддає свою справу, наприклад, синові [1, с. 451].

Погляди Нікколо Макіавеллі можна порівняти із сучасним баченням державного управління. За словами теоретика життєздатна держава – це держава, у якій реально забезпечується влада монарха. На сьогоднішній день це висловлювання можна порівняти з ідеєю суверенності держави і суверенної верховної державної влади. Наступною думкою мислителя, на яку варто звернути увагу – це вміння гарно приховувати свій характер і обов'язково навчитися вдавати потрібний настрій та зображати емоції. Люди настільки не розумні, що кожен бажаючий завжди знайде тих, хто дозволить себе ошукати. Звідси слідує, що у правителя повинні бути такі якості як артистичності та харизма лідера, володіння ораторським мистецтвом, щоб будь-яка людина могла дозволити себе переконати. В цьому можна чітко переконатися, якщо проаналізувати поведінку та виступи на публіці всіх політиків.

Макіавеллі стверджував, політики стануть кращими, якщо будуть управляти людьми моральними. Поведінка політиків може покращитися і тоді, коли усі вчинені ними злочини негайно стають загальновідомими. Ця його думка в сьогоднішні найкраще співвідноситься із поняттям моральності суспільства та гласності влади.

Існує ще одна думка мислителя, яка ототожнюється із сучасними принципами влади, — «розсудливий володар не може і не повинен бути вірним своїм обіцянкам, якщо це стає не вигідним, чи зникли ті причини, що змусили його дати слово». В наш час це спрацьовує у випадках крайньої необхідності, коли захищаються державні інтереси, добробут усієї нації, то володар має право не відповідати за сказані слова чи надані обіцянки.

Політичні та правові погляди знаходять свій вияв у поглядах сучасних політичних діячів, які при цьому вдаються до «макіавеллізму» у вигідному для них розумінні, заради отримання влади. Водночас надалі

забувають про реальний «макіавеллізм», що на сьогодні має бути «політичним прагматизмом» [4, с. 11].

Підсумовуючи вищесказане можна зробити висновок, що внесок Н. Макіавеллі у теорію створення держави та управління нею – величезний. Починаючи з Макіавеллі, правовою основою владних структур і осіб усе частіше вважається політична сила, а не моральні настанови, і політика трактується як самостійне, відокремлене від моралі поняття. Його творчість активно вивчають й до сьогодні, проводячи паралелі із сучасністю. Це порівняння і є підтвердженням, що історія циклічна, що багато подій сьогодення перегукуються з минулим.

Література

1. Долгов К.М. Гуманізм, відродження і політична філософія Ніколо Макіавеллі. К.: М., 1982. К.: с. 598.

2. Гончаров І.А. Государ. Міркування про першу декаду Тита Лівія / за ред. Г. Муравйової, Р. Ходовського. СПб, 2002. 288 с.

3. Никколо Макиавелли. Государь. Перевод Г. Муравьевой. «Жизнь Никколо Макиавелли». СПб, 1993. 265 с.

4. Козинець О.Г., Півень Б.О., Політичні та правові погляди Нікколо Макіавеллі в історичному та сучасному аспекті *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 8-11.

УДК 340.12 (043.2)

Можарівська І.В., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: **Макеєва О.М.**, к.ю.н.

ТЕОРІЯ «ЖИВОГО ПРАВА» ЄВГЕНА ЕРЛІХА

Для розвитку сучасної юриспруденції актуальним є вивчення її історико-правових витоків та дослідження сутності правових вчень відомих правознавців. Одним із таких вагомих ідейно-теоретичних джерел юридичної науки є надбання школи вільного права, або рух «вільного права», що з'являється наприкінці ХІХ – початку ХХ століть. Вона виникає у Західній Європі та охоплює течії, які не сприймали нормативне розуміння права, яке нездатне, як вони вважали, охопити повне різноманіття правового життя, і намагалися протиставити цьому розумінню своє тлумачення права.

Одним із перших науковців, що обґрунтував теоретичні засади «Школи вільного права» став Євген Ерліх, який є засновником науки - соціології права. Світове визнання серед теоретиків права професору Є. Ерліху принесли дослідження в галузі соціології права, які він виклав у 70 друкованих працях, найвідоміша з них - «Основи соціології права». На